

Verslag hoofdlezing Docentendag 2018

'Het kleine bubbelcollege' door Joris Luyendijk

De Docentendag werd geopend met een lezing van Joris Luyendijk. In zijn verkorte versie van het 'bubbelcollege' stelde hij zijn eigen comfortabele wereldbeeld ter discussie. De term 'bubbel' komen we sinds vorig jaar veel tegen. "Als antropoloog onderzoek ik de functie van woorden in een samenleving," vertelt Luyendijk. "Vorig jaar had iedereen het ineens over de bubbel. Voor mij was dat hét bewijs dat ik zelf in een bubbel zat." Dus ging Luyendijk op onderzoek uit.

Volgens Luyendijk zoeken gelijkgestemden elkaar op: "Conflictvermijdende D66'ers, Partij-voor-de-Dierenvrienden, was-iedereen-maar-zo-rationeel-als-ik-GroenLinkers." Soort zoekt soort. Maar wat zou er gebeuren als je uiteenlopende groepen met elkaar in contact brengt? Daarom initieerde Luyendijk in samenwerking met WNL en de Correspondent het platform "Kunnen we praten?", waar hij PVV-stemmers in contact bracht met Correspondent-lezers.

Het bleek lastig deze groepen bijeen te brengen. De PVV-achterban moest echt overtuigd worden om mee te doen. "Hoe rationeler en empathischer de PVV-stemmers, hoe beter ze zich realiseren wat de gevolgen van hun deelname kunnen zijn in hun omgeving." Toch vond hij in samenwerking met WNL PVV'ers die bereid waren met hem in gesprek te gaan.

"Ik dacht dat ze veel vooroordelen zouden hebben, maar dat bleek maar deels juist," aldus Luyendijk. "Er speelden vaak hele andere dingen. Opvallend was hoe concreet hun grieven waren. Ze spraken over het feit dat ze door de EU hun baan waren kwijtgeraakt, dat ze door de flexibilisering met hun diploma's te duur waren geworden voor de arbeidsmarkt en dat ze met dit verhaal alleen terecht konden bij een partij als de PVV." Luyendijk sprak een alleenstaande bijstandsmoeder, die eindeloos moest wachten op zorg, woning en werk, terwijl vluchtelingen wel een nieuw huis kregen. Met een oma die zich niet meer veilig voelde in haar eigen portiek. "Allemaal mensen met een geschonden rechtvaardigheidsgevoel, die niet begrepen waarom 'de politiek' er niet voor hén was."

"Ik leerde dat ik zelf ook vooroordelen had," geeft Luyendijk toe. "Door PVV-stemmers te omschrijven als woedend en boos, maken de media hen irrationeel en diskwalificeren ze hun argumenten. Voor de mainstream politieke stromingen gebruiken we een andere vocabulaire. Dan spreken we over verontwaardiging in plaats van woede, over bezorgdheid in plaats van angst." Luyendijk zou daarom liever spreken over een cocon, dan over een bubbel. "Een bubbel is volledig transparant. Een cocon sluit je af van de onaangename informatie, die je niet wil zien of horen."

Terug naar het experiment. "Het botste en er volgde een opstand," vertelt Luyendijk. "De Correspondent-achterban was zeer dominant in hun commentaar." Achteraf vindt

Luyendijk dat niet vreemd. Een uitnodiging van hoog naar laag is niet neutraal, niet gelijkwaardig. “Vergelijk het met iemand die na twintig jaar sportschool jou vraagt een meningsverschil even buiten samen op te lossen.... Ik zou hard wegrennen.” De PVV-stemmer is voor de Correspondent-lezer, die jarenlang getraind is in discussie en debat, geen gelijkwaardige opponent. De kloof bleek vaak te groot. Daarop volgde onherroepelijk de verbale variant van de fysieke verdediging; verstomming of een scheldpartij.

Bovendien waren veel Correspondent-lezers niet uit op een echte dialoog, maar dachten ze de ander met hun argumenten te kunnen overtuigen. ‘Het heeft geen zin’, ‘Ik heb het nu al vier keer geprobeerd en ze snappen het nog steeds niet’, ‘zelfs in jip-en-janneketaal begrijpen ze het niet’ waren veelgehoorde reacties volgens Luyendijk. Maar voorlichting is geen dialoog. “Dat zegt iets over de mentaliteit.”

Die mentaliteit is volgens Luyendijk eigenlijk al sinds jaar en dag het probleem. “Kijk naar de EU. Veranderingen worden opgelegd en vervolgens uitgelegd. Maar dat is geen dialoog.” Volgens Luyendijk moet je dit soort thema’s eerst voorleggen, zoals dat ook is gebeurd met onderwerpen als het homohuwelijk, abortus en euthanasie. Die onderwerpen zijn uitgebreid bediscussieerd in de media en in het parlementaire systeem. Pas daarna is een besluit genomen. “Je zou het democratie kunnen noemen.”

Volgens Luyendijk faalt de politiek ook als je dit soort kwesties niet kunt terugbrengen tot begrijpelijke keuzes. Dan kan een referendum in plaats van “een echt probleem oplossen, een nog groter probleem creëren.”

Hoe nu verder? Dat is een vraag die Luyendijk niet eenduidig kan beantwoorden. Wel vindt hij dat we de bestaande middelen van de democratie beter moeten benutten. Hij spiegelt de situatie in Nederland aan zijn ervaringen in Engeland. “Daar wordt na ieder debat een winnaar uitgeroepen. Vervolgens drinken ze samen een biertje.” In Nederland is de conclusie van vrijwel ieder debat dat we ‘er nog niet uit zijn, maar gelukkig wel in gesprek blijven’. “Maar we spreken elkaar dus niet meer aan de bar. *Honest disagreement* kennen we hier niet,” concludeert Luyendijk. “En misschien is juist deze vorm van beschaafde polarisatie precies wat we nodig hebben.”

Joris Luyendijk is journalist en antropoloog. Hij schreef onder andere de bestsellers Het zijn net mensen en Dit kan niet waar zijn. Zijn laatste publicatie is Kunnen we praten?